

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-56>

УДК 821.161.2

**Лаврусенко М.І.**кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри української та зарубіжної літератури  
Центральноукраїнський державний педагогічний університет  
імені Володимира Винниченка**ПСИХОАНАЛІЗ ЯК КЛЮЧ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОДИННИХ СТОСУНКІВ У ПОВІСТІ  
ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА «ТІНІ В МАЄТКУ ТАРНОВСЬКИХ»**

**Анотація.** У повісті «Тіні в маєтку Тарновських» Володимир Даниленко змалював модель поведінки чоловіка і дружини у сучасній родині з позицій теорії психоаналізу З. Фрейда. Система подружніх стосунків, зображених у творі, відповідає усталеному в українському суспільстві стереотипу сім'ї. Автор приводить реципієнта до усвідомлення того, що сформовані в попередні часи стандарти родини у сучасному світі зазнають змін. Окрім досягнення статусу в суспільстві, актуальним для чоловіка і дружини є інтимна гармонія. Висновки письменника звучать суголосно тенденціям сучасної постмодерної літератури, яка відкрито говорить про заборонені в колоніальні часи теми, актуалізує право на свободу і щастя людини у всіх сферах.

**Ключові слова:** Володимир Даниленко, психоаналіз, Зигмунд Фрейд, родина, стосунки між чоловіком і жінкою.

**Lavrusenko Maria**

Vlodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

**PSYCHOANALYSIS AS A KEY TO INTERPRETATION OF FAMILY RELATIONS  
IN VOLODYMYR DANILENKO'S STORY «SHADOWS IN THE TARNOVSKYI'S ESTATE»**

**Summary.** The article explores the specifics of depicting family relationships in Volodymyr Danylenko's story «Shadows in the Tarnovsky's Estate». It was emphasized that the passion of the author Z. Freud's theory influenced the writing of the analyzed story. The author affirms the opinion that in the modern Ukrainian world the traditional paradigm of relations between husband and wife is changing. On the example of the heroes of the story «Shadows in the Tarnovsky's Estate», Ally and Tadea Schvaguliak, the writer tries to convince the reader of the truth of Z. Freud's thesis that complexes produced in childhood influence the formation of a person's character and they are crucial in determining the psychological behavior of an individual in adulthood. The author investigates the past of the characters, forcing them, through the confession to psychologist Mendel to outline the life situations in which their attitude towards the opposite sex, to the family was formed. V. Danylenko emphasizes that patriarchal families, in which his characters grew are similar. The financial stability of family environment is more important for them than harmony in the intimate relationships of the spouses. There was also no trust between parents and children. The heroes formed distorted ideas about family relationships, which eventually became the reason for the destruction of their marriage. For intellectual reader the author suggests to evaluate the crisis of modern family relations not only from the standpoint of psychoanalysis, but also through assessing the relationship between men and women at other times. The author justifies the behavior of the heroes of his story, appealing to the details of the intimate life of people known in Ukrainian history and culture (Marko Vovchok, Opanas Markevych, Volodymyr Vynnychenko, Rosalia Lifshitz). In this way, the writer argues, the desire of man to be free, to feel happy in his personal life, is timeless. Thus, the story «Shadows in the Tarnovsky's estate» by Volodymyr Danylenko depicted a model of relationships between husband and wife in a modern family from the standpoint of Freud's theory of psychoanalysis. The system of family relations depicted in the story the corresponds to the family stereotype established in the Ukrainian society. The author brings the reader to an awareness that the standards of the family formed in previous times are changing in the modern world. In addition to achieving status in a society, an intimate harmony is relevant for husband and wife. The writer's conclusions sound consonant with the tendencies of contemporary postmodern literature, which openly speaks of prohibited in the colonial times of the theme, actualizing the right of freedom and happiness of a person in all areas.

**Keywords:** Volodymyr Danilenko, psychoanalysis, Zygmunt Freud, the family, the relationship between the husband and wife.

**Постановка проблеми.** Сучасний письменник В. Даниленко позиціонує себе із житомирською прозовою школою. Епос митця різноаспектний. Творам автора властивий і міфологізм, й іронія, і заглиблення в психологію людини, котра опинилась у межовій життєвій ситуації. Як автор постмодерний він не претендує бути відкривачем життєвих істин, проте тонко відчуває духовні запити масового й елітарного читача. Письменник, на наш погляд, просто констатує ті істини, котрі ніколи не перестають бути

актуальними. Прозаїк – інтелектуал, який розуміє убогість і лінх пересічної особистості, а також і динамізм буття сучасного суспільства, яке часто позбавлене бажання чи то можливості людини заглиблюватися у системне вивчення різних проблем. Цю місію В. Даниленко бере на себе, його книги містять своєрідні пігулки знань – правдиві розповіді про життя відомих людей, котрі заповнюють інтелектуальні лакуни сучасного читача.

Окремо зауважимо, що прозаїк відомий в українській культурі і як учений-літературоз-

навіть, як автор дисертації про психоаналітичний контекст прози Григора Тютюнника. Він, по суті, є одним із перших материкових українських дослідників, який застосував фрейдівську теорію до аналізу художнього твору. Захоплення психоаналітичною школою не могло не позначитися і на художній творчості самого прозаїка. Це засвідчує, зокрема, повість «Тіні в маєтку Тарновських», котра увійшла до однойменної книги разом із ще однією повістю – «Сонечко моє, чорне і волохате», – виданої 2012 року у Львові з рецензією В. Шнайдера «Демони кохання в маєтку Тарновських». Книга В. Даниленка була визнана кращою в номінації «Проза» 2012 року і отримала літературну премію Валерія Шевчука.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Повісті з цього видання не пройшли повз увагу літературознавчої науки, вони проінтерпретовані у відгуках, рецензіях і статтях О. Гончар [1], Т. Дігай [3], М. Лаврусенко [4], Т. Николіук [5; 6], Ю. Стахівської [7], В. Шнайдера [12] та ін. Дослідники звернули увагу на місце творчого доробку В. Даниленка в сучасному літературознавстві, окреслили проблемно-тематичну спрямованість його творів, визначили специфіку змалювання образів персонажів і т. ін.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Аналіз розвідок, присвячених дослідженню повісті В. Даниленка «Тіні в маєтку Тарновських», засвідчує, що літературознавцями системно не вивчено специфіку впливу психоаналітичної концепції З. Фрейда на змалювання родинних взаємин.

**Мета статті.** Головною метою цієї роботи є окреслити особливості змалювання родинних стосунків у повісті В. Даниленка «Тіні в маєтку Тарновських» через призму психоаналізу. Нами уже наголошувалося на захопленні автором теорією З. Фрейда. Отож цікавим буде простежити «психоаналіз в дії», а саме: прокоментувати свідомо створену автором ситуацію, яка пояснюється з позицій теорії З. Фрейда і його послідовників.

**Виклад основного матеріалу.** Зауважимо, що в інтерв'ю інтернет журналу «Літакцент» письменник стверджував: «Людина з чутливою психікою, якою наділено кожного більш-менш успішного письменника, спостережлива і цікава до своїх і чужих внутрішніх проблем. Вона – психолог від народження... покопавшись у собі, я зрозумів, що психологія цікавить мене як ключ до літературної творчості» [8].

Щодо написання повісті «Тіні в маєтку Тарновських», то В. Даниленко зізнається, що ідею сюжету йому подав режисер Сергій Архипчук, який розповів, що одного разу в Качанівці «став свідком дивної поведінки двох заможних киян, які переодягнулись у старовинні костюми і справляли бенкет у маєтку українських поміщиків ... Знаючи, як проводяться сеанси психоаналізу, я вирішив написати повість, у якій чоловік і жінка, щоб розпалити вогнище згаслих почуттів, відвідують сеанси психотерапевта...» [8]. Зауважимо, що З. Фрейд, до теорії якої автор апелює у своєму творі (його герої отримують консультації у лікаря-психотерапевта, котрий знається на психоаналізі), не мав спеціальних праць, присвячених психології родинних стосун-

ків, проте його дослідження структури психіки, дитячої сексуальності і диференціації статей слугують фундаментом для пояснення поведінки чоловіка і жінки в сім'ї.

Отож, у центрі аналізованого твору – історія взаємин успішної у фінансовому плані київської родини Тадея й Алли Швагуляків, які мають доньку Анастасію, але охололи у подружніх стосунках. Герої намагаються відновити втрачені почуття і для вирішення проблеми звертаються до психоаналітика Олександра Менделя, котрий змушує їх переосмислити погляди на шлюбі.

В. Даниленко через своїх героїв констатує зміну парадигми бачення родини, її цінностей у сучасному світі. Ідеал, який утверджувався в українському суспільстві протягом століть (за З. Фрейдом, це Над-Я або мораль [9]), і який вбачав завданням батьків жити разом заради дітей, у наші дні зазнає руйнування. Чоловік і жінка у нещасливому подружньому співжитті уже не готові в повній мірі пожертвувати власним щастям задля душевного комфорту нащадків. Пріоритети людини нинішнього світу – в свободі (за З. Фрейдом, це домінування Воно – підсвідомих бажань людини [9]).

Саме такими окреслює своїх героїв і В. Даниленко. І Тадей, і Алла Швагуляки – успішні люди. Вона – кандидат наук, працює в Інституті фольклористики і в журналі. Він – бізнесмен. Економічний добробут родини забезпечений. Сім'я має доньку, а, отже, батьківський інстинкт також реалізований (за З. Фрейдом, це Я (соціальне буття людини), яке узгоджує підсвідоме Воно з мораллю Над-Я [9]). Однак одна ніша в стосунках героїв не заповнена – це їхнє інтимне життя. На початку твору подружжя шукає виходу із цієї пікантної ситуації, адже вважає, що заради доньки вони мусять бути разом. У підтексті ж твору прочитується авторське запитання «Чи варто?», адже спільне життя щасливими героїв не робить. В. Даниленка цікавить, чого прагнуть чоловік і жінка задля задоволення життям, за яких обставин сфера інстинктів, підсвідомих бажань почне впливати на поведінку подружжя.

Згідно з теорією З. Фрейда, враження дитинства, отримані насамперед у сім'ї, мають важливий вплив на формування характеру людини, є вирішальними у визначенні психологічної поведінки індивідуума в дорослому віці. У повісті письменник підкреслює свою прихильність до цього твердження дослідника. Автор робить екскурс в дитинство персонажів, змушує їх через сповідь лікарю-психоаналітику Менделю окреслити ті життєві ситуації, у яких формувалося їхнє ставлення до протилежної статі, до сім'ї.

І Тадей, й Алла виховувалися в патріархальних родинах, у яких було табу відкрито говорити про стосунки чоловіка і жінки. Родинні взаємини виглядали лише як система заборон і «треба». Корінь проблем у стосунках героїв автор вбачає у їхньому дитинстві. Жінка зауважує: «Батьки виховували мене за старосвітськими звичаями у суворій любові. З дитинства я мала все необхідне» [2, с. 101]. Але добропорядне виховання дівчинки йшло у розріз з тим, що вона відчувала і бажала. Через діалог Алли з Менделем автор говорить читачеві про те, як у героїні зароджувалася свідомість жінки. Перші пам'ятні

історії дівчинки були про перегляд кінофільму з любовною сценою, спостереження за поцілунком дівчини і хлопця, з першими черевичками, котрі викликали в маленькій красуні відчуття захоплення собою. Однак ці емоційні переживання дитини не цікавили рідних. Батьків хвилювало навчання Алли як перспектива вирватися із села. Реакція матері на шкільне кохання доньки була негативною. Його родина розглядала як крок у прірву, як майбутню нереалізованість: «Я цуралася сільських дітей і була вся в книжках і своїх фантазіях. Батьки вбили мені в голову, що село – це таке місце на землі, де вмирають останні надії, тому я душила в собі всі інстинкти, навіть коли вони рвалися на волю, розпираючи шкільну сукню, під якою вже налились цілком жіночі форми» [2, с. 103]. Бетті Фрідан у книзі «Загадка жіночності» наголошує, що проблема жіночої неповноцінності криється не в особистості жінки, а в структурі патріархальної сім'ї, у тих законах, на яких виховується дитина [10]. До цієї ж думки, як бачимо, схиляє свого читача і В. Даниленко.

Подібні відчуття переживав у дитинстві і Тадей. Його батьки були вчителями. «Я був слухняним вчительським хлопчиком, що з першого класу в усьому мав бути кращим за інших» [2, с. 105]. Сам герой зауважує, що уявлення про жінок у нього формувалося «у такій родині, де сповідувався культ успіху» [2, с. 106]. Анти-світ цих уявлень формувала вулиця, однолітки. Остання відкривала перед хлопчиком гріховну природу жінки і ця сторона її сутності цікавила героя, як він зізнався у діалозі з психоаналітиком, більше, ніж той ідеал, який культивувала його родина.

Отже, і Тадей, і Алла виховувалися у консервативних сім'ях, котрі стежили за цнотливим життям своїх дітей. Вибір першої дружини Тадеєм цілком був суголосний родинним поглядам на жінку. Однак цей шлюб не склався, бо в голодні 90-і Стефанія поїхала заробляти гроші до Неаполя, згодом вийшла там заміж за багатого італійця і забрала з собою доньку. Чоловік не бачив причини розлучення у собі, списував усе на економічні обставини у країні. Насправді ж він не задовольняв одну із основних своїх функцій як чоловіка і батька – не міг фінансово забезпечити родину. А це, на думку психолога Хайлі Уїлларда, – одна із ключових потреб жінки, котра перебуває у шлюбі [11].

Другу дружину Тадей обирає за тими ж критеріями, що й першу. Герой зізнається Менделю, що його обраниці мають багато спільного: «Вони обидві – втілення добropорядності. Я б сказав, що це ідеальні жінки для сім'ї. Не вимогливі, без фанатерії, люблять дім, затишок. Про таких жінок мріє кожен чоловік, що хоче створити тихий родинний затишок» [2, с. 109]. Отже, тип життєвої супутниці героя визначає сформований родинно моральний ідеал.

В історії створення родини Алла теж мала невдачі. Вихована сім'єю добropорядність, опіка над чоловіком, прагнення створити йому домашній комфорт дуже швидко стала причиною розриву з нею першого чоловіка, котрий у пошуках повноти життя пішов до іншої жінки. У Тадеєві вона побачила те «поле битви», до якого її все

дитинство готувала родина. Він створив для неї фінансовий комфорт, вона ж народила доньку й забезпечила затишок і спокій у домі.

Причину проблем у родині Швагуляків автор коментує також через аналіз стосунків героїв з їхніми батьками. Подружжя зізнається неодноразово Менделю в тому, що вони виховувалися у патріархальних родинях з виразним домінуванням батькового слова у вирішенні проблем. Ідеалом для Алли був батько – чоловік із міцним внутрішнім стрижнем. Він був освіченою людиною, котра легко знаходила спільну мову навіть із професорами; був гідним українцем, який припинив спілкування з рідним братом з-за неповаги останнього до своєї мови; умів бути відповідальним і за свою родину, і за інших. Донька зауважує, що батькову місію в родині вона усвідомила тільки після його смерті. Зовні сувора мати тільки створювала ілюзію того, що вона вирішувала проблеми. Насправді їх подоланню сприяв тато.

Авторитетом, який вплинув на формування світогляду Тадея Швагуляка, був також батько – національно свідомий чоловік, який після розгрому формувань УПА на території Західної України виказав своє невдоволення новою владою, встановивши серед ночі на місцевій ратуші жовто-синій прапор. «Всі його вчинки були маскулістичні й позначені чоловічим стилем мислення», – підкреслював Тадей [2, с. 117]. Герой зізнається, що авторитет тата вплинув на його захоплення музикою, а саме чоловічими голосами Миколи Кондратюка, Дмитра Гнатюка, Бориса Гмирі. Син наголошує, що мати була під повним контролем батька.

Однак в обох патріархальних родинях дружини зраджували своїм чоловікам, прагнучи змінити пісні суворі закони сімейного життя, відчути свободу (за З. Фрейдом, реалізації підсвідомих бажань). У розмові з Менделем герої зізнаються, що вони були свідками гріхопадіння їхніх матерів. Табу, що виховувалися з дитинства в Тадеєві й Аллі, їхне порушення дорослими, сформували у чоловікові й жінці викривлене бачення родинних стосунків, своєрідний комплекс-конфлікт, котрий згодом позначився на їхніх подружніх взаєминах. Герої підкреслюють, що у їхніх сім'ях благополуччя і гармонія були показними, для людей.

В. Даниленко приводить читача до розуміння того, що з дитинства у Тадея і Алли склалося своє, індивідуальне, але дуже подібне уявлення про родину, яка за зовнішнім суспільним благополуччям ховає серйозні проблеми в інтимних стосунках. Прикметно, що раціональна сфера мислення героїв засвідчує потребу існування їхньої родини, попри усвідомлення дискомфорту в стосунках. Письменник доводить дієвість фрейдівської формули витіснення істинних бажань індивіда у підсвідоме. Автор так аналізує внутрішні переживання жінки: «Алла спостерігала за Тадеєм і відчувала, що хоче шукати іншого чоловіка. – Але ця думка її лякала. – Тадей мав свої вади, але чеснот у нього було більше» [2, с. 122]. Щодо чоловіка, то він розмірковував про свою неспроможність зробити щасливою власну дружину. Письменник зауважує: «Він порівнював її з жінками зі своєї роботи і розумів, що вона виглядає краще за багатьох своїх ровесниць і на-



віль молодших жінок... Адже вона подобається, напевне, багатьом чоловікам і, мабуть, не один хотів би опинитися з нею в ліжку» [2, с. 125].

Емоційно герої тягнуться абсолютно до інших партнерів. Через їхні діалоги з Менделем В. Даниленко з'ясовує найбільші враження подружжя з дитинства. Для Алли це були відчуття, котрі сколихнули її жіночу природу (спостереження за інтимними сценами в кіно і в житті), для Тадея – це потяг до гріховних жінок, які своєю поведінкою не вписувалися в канон патріархальної цнотливої жінки. Комплекси дитинства дають про себе знати у дорослому житті героїв. Підсвідомо вони шукають реалізації своїх таємних бажань. Алла вперше це відчула в театрі, коли спостерігала за поведінкою літньої пари, у якій роки спільного життя не вихлостили почуття, не забрали романтику із стосунків. Тадей – під час подорожі до Польщі, коли його збентежила відверта поведінка лемківської сільської жінки.

Погодись О. Гончар, яка твердить, що причиною повісті В. Даниленка є те, що «герої ходять по краю прірви, лаконічно і ясно розмірковують над життям, і навіть за таких умов роблять висновки» [1]. Приспану і табувану з дитинства сферу життя намагається реанімувати Олександр Мендель через сеанси психотерапії. Як прихильник теорії З. Фрейда, В. Даниленко і свого читача схиляє до думки, що спеціалісти з психоаналізу можуть допомогти людині вирішити проблеми. Лікар тонко відчув, яких партнерів потребують Алла і Тадей. Він змусив їх артикулювати своє розуміння ситуації в родині і прокоментувати бажання. Відверті сповіді героїв побудовані на логіці фрейдівського психоаналізу. Алла свої проблеми у стосунках із чоловіками бачить у минулому власної матері, котра прагнула романтичних стосунків, але так їх і не отримала («Йй потрібен був пристрасний романтичний чоловік, а не делікатний м'який тато» [2, с. 132]). Поведінка нещасливої у шлюбі матері змодельована і майбутнє інтимне життя доньки: «Я боялася почуттів і хотіла їх, і це розривало мою душу. Я жила, як черниця, гамуючи в собі вогонь кохання» [2, с. 132]. Тадей ділиться з Менделем розумінням того, що у виборі дружини він помилився, оскільки «господарем у виборі жінки є не розум» [2, с. 135]. І Тадей, й Алла визнають фіаско родинних стосунків. Жінка твердить: «Насправді він і я глибоко нещасні. Ми не можемо розлучитися і не можемо бути щасливими» [2, с. 132]. Чоловік приходять до такого ж висновку: «Начебто в нас благополучна сім'я, ми забезпечені, не зраджуємо один одному, не сваримося, але насправді нещасливі» [2, с. 133]. У цих зізнаннях чітко окреслюють підсвідомі інтимні бажання героїв, які були витіснені і сублімовані у сферу їхнього соціального буття (забезпеченої родини, яка має доньку у т. ін.).

Прикметно, що проблеми в стосунках батьків відчуває і донька Настуня. Інстинктивно вона бачить сценарій свого життя такий, як і в однокласниці Зосі Бобель, у якої батьки розлучилися. Дитина відверто запитує батьків: «Ви ж не збираєтеся мене кидати?» [2, с. 123]. Запитання дитини стає поворотним у розв'язанні кризи стосунків героїв Даниленкової повісті. Організована Менделем костюмована вечірка в маєтку поміщиків

Тарновських ставить крапку у життєвому виборі героїв. Вони скидають із себе тягар традиційної моделі сім'ї, який виховувався у них з дитинства. Поведінка героїв набуває постмодерних рис. Вони розкуті, вільні, вони йдуть за своїми інстинктивними тілесними бажаннями. Хоча, зауважимо, відкриваються герої не обраним за мораллю партнерам, а тим, до кого їх тягне підсвідоме (для Алли – це романтичний актор Денис Пуленко, для Тадея – акторка-танцюристка Ольга Фафлей).

В. Даниленко у повісті «Тіні в маєтку Тарновських» ні в якій мірі, на наш погляд, не засуджує своїх героїв. Він намагається переконати цнотливого читача в тому, що людина повинна мати право на щастя і свободу вибору. Виклики сучасного суспільства нівелюють національно сформований архетип сім'ї. Актуальними стають питання не тільки матеріального, духовного, а й інтимного комфорту подружжя. Не задоволення одного із цих аспектів стає причиною руйнування родинних стосунків.

Читачеві-інтелектуалу кризу сучасних шлюбних взаємин письменник пропонує оцінити не тільки з позицій психоаналізу, а й через оцінку стосунків між чоловіком і жінкою в минулі часи. Автор виправдовує поведінку героїв своєї повісті, шоразу апелюючи до подробиць інтимного життя відомих в українській історії та культурі людей – Марка Вовчка та її чоловіка Опанаса Маркевича, Володимира Винниченка та його дружини Розалії Лифшиць. В аргументах автора присутні також лінгвістично-філософські опуси щодо значення слів «кохання» і «любов», екскурси в минуле села Качанівка, де розташований маєток мецената Тарновського, у якому збиралася українська мистецька еліта в пошуку розваг та відпочинку, коментарі щодо картин О. Пимоненка та ін. Критика дорікає В. Даниленку в перенасиченості розповідної манери енциклопедичними матеріалами. Т. Дігай зауважує: «І хоча реалізм фактології зі скарбниці світової культури, за принципом вільних асоціацій, наразі виконує роль адвоката письменника, художне втілення заявленої теми неочікувано малопереконливе» [3]. Вважаємо, що в такий спосіб письменник стверджує актуальність проблем, зображених у повісті, і, головне, позачасовість прагнення людини бути вільною, а також щасливою в особистому житті.

**Висновки і пропозиції.** Проведене дослідження повісті В. Даниленка «Тіні в маєтку Тарновських» дає нам право стверджувати, що письменник у своєму творі запропонував читачеві модель поведінки чоловіка і жінки в родині, аргументовану теорією психоаналізу З. Фрейда. Система подружніх стосунків, змальованих у творі, відповідає усталеному в українському суспільстві стереотипу сім'ї. Автор приводить реципієнта до усвідомлення того, що сформовані в попередні часи стандарти родини у сучасному світі зазнають змін. Окрім досягнення статусу в суспільстві, актуальним для чоловіка і дружини є інтимна гармонія. Висновки письменника звучать суголосно тенденціям сучасної постмодерної літератури, яка відкрито говорить про заборонені в колоніальні часи теми, актуалізує право на свободу і щастя людини у всіх сферах.

**Список літератури:**

1. Гончар О. Криза сучасного шлюбу. URL: [https://vsiknygy.net.ua/shcho\\_pochytaty/22213/](https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/22213/) (дата звернення: 17.07.2019).
2. Даниленко В. Тіні в маєтку Тарновських. Повісті. Львів: ЛА «Піраміда», 2012. 180 с.
3. Дігай Т. Зачароване коло пошуку формули кохання. URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=80370> (дата звернення: 17.07.2019).
4. Лаврусенко М. Проблема родинного щастя у повісті Володимира Даниленка «Сонечко моє, чорне і волохате». *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. 2018. Випуск 1(21). С. 78–82.
5. Николок Т. Кохання у стилі Володимира Даниленка. *Українська літературна газета*. 2012. 10 серпня.
6. Николок Т. Психологічний портрет творчої особистості в повісті Володимира Даниленка «Сонечко моє, чорне й волохате». *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2014. № 21–22. С. 27–34.
7. Стахівська Ю. Світлотінь Володимира Даниленка. *День*. 2013. №8–9. 18–19 січня.
8. Ткаченко В. Народу, який придумав борщ і космічні ракети, вистачить глузду, аби перебраться на інший берег, балансуючи над прірвою (інтерв'ю з Володимиром Даниленком, 20 вересня 2012 року). URL: <https://rozmova.wordpress.com/2013/01/21/volodymyr-danylenko/> (дата звернення: 17.07.2019).
9. Фрейд З. Психология бессознательного. Москва : Просвещение, 1989. 448 с.
10. Фридан Б. Загадка женственности. URL: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1019773> (дата звернення: 17.07.2019).
11. Харли Уиллард Ф. Законы семейной жизни. URL: <http://www.schastie.by/semia/zakony-semejnoj-zhizni-0.html> (дата звернення: 17.07.2019).
12. Шнайдер В. Демони кохання в маєтку Тарновських. *Тіні в маєтку Тарновських*. Повісті / Даниленко В. Львів : ЛА «Піраміда», 2012. С. 165–177.

**References:**

1. Honchar O. (2012). Kryza suchasnoho shliubu [The crisis of modern marriage]. Available at: [https://vsiknygy.net.ua/shcho\\_pochytaty/22213/](https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/22213/) (accessed: 17 July 2019).
2. Danylenko V. (2012). Tini v maietku Tarnovskyykh. Povisti [Shadows in the Tarnovsky's estate]. Lviv : LA «Pyramid». (in Ukrainian).
3. Dihai T. (2012). Zacharovane kolo poshuku formuly kokhannia [An enchanted circle of search of love formula]. Available at: <http://maysterni.com/publication.php?id=80370> (accessed: 17 July 2019).
4. Lavrusenko M. (2018). Problema rodynnoho shchastia u povisti Volodymyra Danylenka «Sonechko moie, chorne i volokhate» [The problem of family happiness in the story of Volodymyr Danylenko «My sun, black and hairy»]. *Scientific Herald of the V.O. Sukhomlynsky Mykolaiv National University. Philological sciences (literary studies)*, vol. 1, no. 21, pp. 78–82.
5. Nykoliuk T. (2012). Kokhannia u styli Volodymyra Danylenka [Love in the style of Volodymyr Danylenko]. *Ukrainian Literary Newspaper*, August 10.
6. Nykoliuk T. (2014). Psykholohichniy portret tvorchoi osobystosti v povisti Volodymyra Danylenka «Sonechko moie, chorne y volokhate» [Psychological portrait of a creative person in the story of Volodymyr Danilenko «My sun, black and hairy»]. *Actual problems of Ukrainian literature and folklore*, no. 21–22, pp. 27–34.
7. Stakhivska Yu. (2013). Svitlotin Volodymyra Danylenka [Lighting of Volodymyr Danylenko]. *Day*, no. 8–9, January 18–19.
8. Tkachenko V. (2012). Narodu, yakyi prydu mav borshch i kosmichni rakety, vystachyt hluzdu, aby perebratysia na inshyi bereh, balansuiuchy nad prirvoiu (interviu z Volodymyrom Danylenkom, 20 veresnia 2012 roku) [The people who came up with borsch and space rockets will have the sense to move to another shore, balancing over the abyss (an interview with Volodymyr Danylenko, September 20, 2012)]. Available at: <https://rozmova.wordpress.com/2013/01/21/volodymyr-danylenko/> (accessed: 17 July 2019).
9. Freid Z. (1989). Psykholohyia bessoznatelnoho [Psychology of the unconscious]. Moscow : Education. (in Russian).
10. Frydan B. Zahadka zhenstvennosti [The riddle of femininity]. Available at: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1019773> (accessed: 17 July 2019).
11. Kharly Uyllard F. (1992). Zakony semeinoi zhyzny [Laws of family life]. Available at: <http://www.schastie.by/semia/zakony-semejnoj-zhizni-0.html> (accessed: 17 July 2019).
12. Shnaider V. (2012). Demony kokhannia v maietku Tarnovskyykh [Demons of love in the Tarnovsky estate]. *Tini v maietku Tarnovskyykh. Povisti* [Shadows in the Tarnovsky's estate]. Lviv : LA «Pyramid», pp. 165–177.